

Warszawa, 18 sierpnia 2017 r.

Szanowna Pani Minister
Anna Zalewska
Ministerstwo Edukacji Narodowej
Al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

Opinia Instytutu na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

na temat projektu podstawy programowej wychowania do życia w rodzinie dla szkół ponadpodstawowych¹

W związku z przedstawieniem przez Ministerstwo Edukacji Narodowej nowego projektu podstawy programowej wychowania do życia w rodzinie dla szkół ponadpodstawowych, Instytut *Ordo Iuris* pragnie wyrazić opinię na temat nowego projektu. Z uznaniem należy odnotować fakt, że projekt, przeciwieństwie do jego wcześniejszej wersji, nie zawiera treści realizujących kontrowersyjne założenia tzw. Konwencji Stambulskiej. Jednocześnie niepokoi fakt, że nowa podstawa programowa poświęca mało uwagi roli małżeństwa, jako związku kobiety i mężczyzny, będącego podstawą życia rodzinnego.

Zgodnie z pierwszym i najważniejszym ogólnym celem kształcenia wymienionym w programie, podczas zajęć wychowania do życia w rodzinie uczeń powinien pogłębić wiedzę na temat funkcji rodziny, miłości, przyjaźni, pełnienia ról małżeńskich, seksualności człowieka i prokreacji oraz umiejętności podejmowania odpowiedzialnych decyzji w związku z wyborem drogi życiowej, małżeństwem i rodziną. Jednakże kolejne punkty, zawarte już w części programu dotyczącej konkretnych treści nauczania nie zawsze w dostateczny sposób realizują powyższe założenia.

W dziale I programu, dotyczącym rodziny, pojęcie „małżeństwa” pojawia się dopiero w punkcie ósmym, niemalże na zakończenie bloku tematycznego, w dodatku tuż obok problematyki separacji i rozwodów.

---

¹ Załącznik nr 1 do Projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego, pięcioletniego technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, s. 310-314, RCL: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12300604/katalog/12446864#12446864> [18/08/2017].

Wyraźnie podważa to status małżeństwa, jako trwałej wspólnoty o szczególnie ważnym znaczeniu i charakterze, a tym samym kwestionuje jego nadrzędną pozycję, jaką ustanawia *expressis verbis* Konstytucja RP w art. 18. Wymogiem konstytucyjnym jest także otoczenie szczególną ochroną i opieką instytucji małżeństwa, co zostało zignorowane w proponowanej podstawie programowej. Instytut *Ordo Iuris* proponuje wobec tego **uzupełnienie działu „Rodzina” o dodatkowe tematy, poprzedzające treści związane z rodziną, które wskazywać będą na małżeństwo jako fundament rodziny. Konieczne jest uzupełnienie programu o definicję małżeństwa, jako trwałego związku kobiety i mężczyzny, tematykę trwałości małżeństwa, formy, etapy i wagę odpowiedniego przygotowania do małżeństwa oraz zagadnienie dojrzałości do wstąpienia w związek małżeński, których brak może być przyczyną rozpadu związku. Wysoka liczba rozwodów wskazuje na konieczność intensyfikacji edukacji przedmałżeńskiej, tymczasem proponowany program w zupełności ją pomija.** Małżeństwo rozumiane jako związek kobiety i mężczyzny stanowi fundament życia rodzinnego, dlatego marginalizowanie tego zagadnienia w programie jest niezrozumiałe i budzi poważne obawy.

Uwagi wymaga także punkt 6 działu „Rodzina”, który wierność, zaufanie i dialog w rodzinie charakteryzuje jako „problemy”, co sugeruje silną zależność pomiędzy związkiem małżeńskim a brakiem wierności, zaufania i dialogu. **Określenie „problemy” należy zastąpić terminem „wartości”, a temat rozwinąć w kierunku potrzeby i znaczenia wierności, zaufania oraz dialogu w rodzinie.**

Konieczne jest także uzupełnienie treści dotyczących dramatu rozwodów oraz separacji (punkt 8, dział I „Rodzina”) o wskazanie przyczyn i skutków, jakie rozbicie rodziny niesie zarówno dla dzieci, dorosłych jak i społeczeństwa. **Podkreślenia wymaga trwały charakter małżeństwa, wartość złożonej przysięgi oraz realizacja ciężących na małżonkach obowiązków wspólnego pożycia, wzajemnej pomocy i wierności oraz współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli, zgodnie z postanowieniami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (zob. art. 23)².**

W dziale III „Seksualność człowieka”, w którym słusznie podkreśla się wartość związku pomiędzy aktywnością seksualną a miłością, **istotny jest brak punktu wymieniającego przyczyny i skutki rozdzielenia seksualności od miłości oraz płodności. Brak jest także wskazania na związek i wartość małżeństwa w kontekście aktywności seksualnej, co należy podkreślić co najmniej w punkcie dotyczącym przedwczesnej inicjacji seksualnej.**

Ujęcie fundamentalnej wartości życia, będącej tematem przewodnim działu IV, między innymi w kontekście poszanowania życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci jest niewątpliwie słusznym kierunkiem. **Warto jednak uzupełnić dział o elementy wprowadzające, wyjaśniające sens i wartość życia ludzkiego zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym. Informacje takie powinny znaleźć się przed omówieniem kwestii dzietności i rodzicielstwa.**

---

² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Dz. U. z 2017 r. poz. 682.

Ponadto pewne wątpliwości budzą proponowane warunki i sposób realizacji podstawy programowej wychowania do życia w rodzinie. Program pomija fakt, że **zdolność człowieka do miłości może być w dużej mierze efektem jego własnego wysiłku i aktywności, dzięki którym człowiek przechodzi z etapu dziecięcego egocentryzmu do altruizmu. Tymczasem odpowiedzialność i postawa moralna są efektem rozwoju osobistego. Umiejętność i świadomość konieczności podejmowania osobistego wysiłku i starań jest podstawą dojrzałości do małżeństwa i założenia rodziny.**

Proponowaną podstawę programową należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza w kontekście jej wcześniejszej wersji, niemniej wciąż zawiera ona istotne braki i nieścisłości mogące znacząco wpłynąć na rozumienie przez uczniów wielu zagadnień związanych z małżeństwem, rodziną, miłością oraz obowiązkami i prawami, jakie kobiety i mężczyźni przyjmują wkraczając w dorosłe życie. Uzupełnienie projektu o wskazane w opinii zagadnienia oraz rozwinięcie bądź uściślenie wskazanych punktów programu pozwoli w pełni zrealizować wyrażone w [§ 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r.](#) podstawowe zadanie programu wychowania do życia w rodzinie, który winien „wspierać wychowawczą rolę rodziny, promować integralne ujęcie ludzkiej seksualności, kształtować postawy prorodzinne, prozdrowotne i prospołeczne”.